

**1821. Ευγένιος Βούλγαρης. Α΄ Μέρος – Κορυφαίος
δάσκαλος και γνήσιος πατριώτης.**
του Γιώργου Ν. Παπαθανασόπουλου.

Ο Αρχιεπίσκοπος Σλαβωνίου και Χερσώνος Ευγένιος Βούλγαρης (1716 – 1806) δεν ήταν μόνον ο κορυφαίος διδάσκαλος του Γένους και εκ των πολυμαθεστέρων και πολυγραφοτέρων συγγραφέων όλης της Ευρώπης. Σε μια δύσκολη για τον Ελληνισμό εποχή προσπάθησε για την ελευθερία των Ελλήνων και τη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, έχοντας τον σεβασμό και την εκτίμηση της Αυτοκράτειρας της Ρωσίας Αικατερίνης Β΄.

Γεννήθηκε στην Κέρκυρα και ήταν ιδιοφυής στα γράμματα. Όπως γράφει ο Κων. Σάθας ήταν «πανεπιστήμων και χαλκέντερος συγγραφεύς, πρόμαχος της Ορθοδοξίας λαμπρός, τα μέγιστα συντελέσας εις μετάδοσιν της νεωτέρας φιλοσοφίας εν τω ημετέρω έθνει» («Νεοελληνική Φιλολογία – Βιογραφία των εν τοις γραμμασι διαλαμψάντων Ελλήνων 1453-1821», Εν

Αθήναις, Εκδ. τέκνων Αν. Κορομηλά, 1868, σελ. 569). Σημειώνεται ότι γνώριζε να διαβάζει, να γράφει και να ομιλεί σε δέκα γλώσσες.

Ο Ιησουίτης μοναχός Gerhard Podskalsky στο κλασικό του έργο «Η Ελληνική Θεολογία επί Τουρκοκρατίας 1453 – 1821» (Μετ. π. Γεωργίου Μεταλληνού, Έκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2005, σελ. 440) αναφέρει για τον Βούλγαρη: «Στη μνήμη των μεταγενεστέρων, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, ο πιο μορφωμένος εκπρόσωπος του λαού του ζει ακόμη, αν όχι ως πρότυπο (χάρη στον συγκρατημένο πάντοτε τρόπο του), έστω ως ο μεγάλος διδάσκαλος της γενιάς της Επανάστασης. Διανοούμενοι όπως ο Αδαμάντιος Κοραής ομολογούν με παρρησία ότι σε αυτόν και μόνο οφείλουν τις άριστες γνώσεις τους».

Ως πανεπιστήμων ο Αρχιεπίσκοπος Σλαβινίου και Χερσώνος άφησε κληρονομιά στον Ελληνισμό έργα θεολογικά, φιλοσοφικά, φιλολογικά, εθνικά και θετικών επιστημών (φυσικής και μαθηματικών). Ο Βούλγαρης, ως Έλληνας, μαθαίνει ό, τι νέο υπάρχει στη φιλοσοφία και στις θετικές επιστήμες και ενεργεί όπως δίδαξε ο Μέγας Βασίλειος στον προς τους νέους λόγο του. Γράφει σχετικά ο αείμνηστος Βασ. Τατάκης: «Ο Βούλγαρης παρουσιάζεται ως τύπος Νεοέλληνα λογίου, που πηγαίνει προς τη Δύση, αποδέχεται τη φιλοσοφία και την Επιστήμη, αλλά δεν θυσιάζει τίποτε από την κληρονομιά του Έλληνα Ορθοδόξου» («Σκούφος – Μηνιάτης – Βούλγαρης – Θεοτόκης» Εκδ. «Αετός», Βας. Βιβλ. τόμος 8, σ. 240).

Ιεροδιάκονος ο Βούλγαρης χειροτονήθηκε το 1738, σε ηλικία 22 ετών. Τα εγκύκλια μαθήματα τα έλαβε στη γενέτειρά του Κέρκυρα και στη συνέχεια σπούδασε στην Πάντοβα και στην Βενετία. Σχολάρχης διετέλεσε στις σχολές των Ιωαννίνων και της Κοζάνης. Σταθμός για την Εκκλησία, το Έθνος και τα Γράμματα ήταν όταν ο Πατριάρχης Κύριλλος Ε΄ του ανέθεσε, το 1753, τη διεύθυνση της Σχολής στο Άγιον Όρος, που επί των ημερών του ονομάσθηκε Αθωνιάς Εκκλησιαστική Ακαδημία. Κατά τον Σάθα «πανταχόθεν συνέρρεον εκεί μαθηταί, ίν' ακροασθώσι του Ευγενίου και των συνδιδασκόντων» (Αυτ. σελ. 567). Ενώ η Σχολή ήταν θεωρητικής κατευθύνσεως, ο Ευγένιος δίδασκε στους μέλλοντας ιερείς και ιεραποστόλους φιλοσοφία και θετικές επιστήμες. Στην είσοδο της Ακαδημίας ανήρτησε επιγραφή, ανάλογη της Ακαδημίας του Πλάτωνα: «Γεωμετρήσεων εισίτω, ου κωλύω. Τω μη θέλοντι συζυγήσω τας θύρας» (Όποιον ασχολείται με την Γεωμετρία δεν τον εμποδίζω να εισέλθει. Σε εκείνον που δεν θέλει να ασχοληθεί του κλείνω τις πόρτες).

Μαθητές του στην Αθωνιάδα ήσαν οι ιερομάρτυρας Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, Άγιος Αθανάσιος ο Πάριος, ιερομάρτυρας Αθανάσιος. Μαθητές του επίσης ήσαν οι Σέργιος Μακραίος, Ιώσηπος Μοισιόδακας, Διονύσιος ο Πλαταμώνος και Αθανάσιος Ψαλίδας. Αυτοί ίδρυσαν σχολές ανά την Ελλάδα και «συνέβαλαν εις την πνευματικήν αναγέννησιν και την εθνικήν ενατένισιν του εν τω σκότει δουλείας ευρισκομένου Γένους ημών». (Προσφώνηση προς τον Οικ. Πατρ. κ. Βαρθολομαίο Αρχιμ. Νικηφόρου Μικραγιαννανίτου Σχολάρχου Αθωνιάδος, «Τόμος για τα 240 χρόνια από τον διορισμό του Ευγενίου Βουλγάρεως σχολάρχου της Αθωνιάδος, 1753-1993», Αθωνιάς, 1997, σελ. 36).

Ο Οικ. Πατριάρχης στην από 15 Δεκεμβρίου 2004 επιστολή του προς τους μεταφραστές – επιμελητές του έργου του Βούλγαρη «Διατριβή περί ευθανασίας» (Εκδ, «Εξάντας», Αθήναι, 2005), καθηγητές της Ιατρικής Ιωάν. Δημολιάτη και Εμμ. Γαλανάκη, αποκαθιστά με σαφή τρόπο τον διακεκριμένο Ιεράρχη διδάσκαλο του Γένους, μετά τα όσα είχε υποστεί από το Οικ. Πατριαρχείο. Αυτά περιγράφονται στην, με ημερομηνία 29 Ιανουαρίου 1759, επιστολή του Ευγενίου προς τον Πατριάρχη Κύριλλο Ε΄. (Βλ. σχ. Ιωάννου Οικονόμου Λαρισσαίου (1783-1842) «Επιστολαί διαφόρων Ελλήνων Λογίων, Ανωτάτων Κληρικών ...», Εκδ. Γιάννης Αντωνιάδης, Αθήνα, 1964, σελ. 485-492). Γράφει ο κ. Βαρθολομαίος:

«Ο μακαριστός και πολυγραφώτατος Επίσκοπος Ευγένιος, ο τοσούτον τιμήσας εν τη αλλοδαπή το Ορθόδοξον αρχιερατικόν σχήμα, έζησε και ενεργοποιήθη εις μίαν λίαν δύσκολον πνευματικώς περίοδον, εκείνην του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, εχθρικώς σφόδρα αρχήθεν διακειμένου έναντι παντός του Χριστιανικού. Όμως, εν βαθεία επιστημοσύνη και ακλινεί προσκολήσει προς την Ορθόδοξον δογματικήν διδασκαλίαν, κατώρθωσεν ο χαλκέντερος ούτος ανήρ να συνδυάση αμφότερα και να πλουτίση την εκκλησιαστικήν ημών βιβλιογραφίαν, αλλά και την τοιαύτην των θετικών επιστημών, δια βιβλίων και έργων εχόντων διαχρονικήν την αξίαν, ως το υφ' υμών μέλλον να κυκλοφορηθή...» (Σελ. 9-10).

Το 1759 ο διάκονος Ευγένιος υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει την Αθωνιάδα. Δεν άντεξε τις υπονομεύσεις και τις ίντριγκες. Ο Μοισιόδαξ περιγράφει τη συμφορά και την ερημία της Σχολής μετά την αποχώρηση του: «Πού ο κλεινός Ευγένιος; Πού η πολυπληθής χορεία των μαθητών, ήτις εν χαρά της Ελλάδος πάσης συνεκρότει έναν Ελικώνα νέον Μουσών και μουσοτρόφων;

Εφυγαδεύθη εκείνος, εφυγαδεύθη αυτή. Βροντή νεμέσεως επέπεσε και εσκόρ-πισε διδάσκοντας και διδασκομένους και η οικοδομή εκείνη, υπέρ της οποίας ο τοσούτος θρους (θόρυβος) εν τη βασιλευούση και εν τη λοιπή Ελλάδα, κατήντησεν (οίμοι!) η κατοικία, η φωλεά των κοράκων!» (Κων. Σάθα «Βιογραφίαι των εν τοις γράμμασι διαλαμψάντων Ελλήνων», σελ. 568, σημ. 1).

Στο τέλος του 1759 ο Ευγένιος Βούλγαρης προσεκλήθη από τον Πατριάρχη Σεραφείμ Β΄ να διδάξει τις σύγχρονες επιστήμες στην Μεγάλη του Γένους Σχολή. Το 1761 ο Πατριάρχης Σεραφείμ ανατρέπεται και εξορίζεται. Αναλαμβάνει Πατριάρχης ο εχθρός του Ιωαννίκιος Γ΄ Καρατζάς (1761 – 1763) και μετά ο Σαμουήλ Χαντζερής. Και οι δύο αντιπαθούσαν τον Ευγένιο και τον υποχρέωσαν να παραιτηθεί. Απογοητευμένος έφυγε από την Κωνσταντινούπολη το 1763 και δεν επέστρεψε ποτέ στη σκλαβωμένη Πατρίδα. Όμως δεν την ξέχασε. Αυτό αποδεικνύεται από τους «Λογισμούς» και την Διαθήκη του.

Οι Κων. Κούμας και Σέργιος Μακραίος έγραψαν ότι για λίγο πέρασε από την Δακία (σημερινή Ρουμανία), και φιλοξενήθηκε από τους ηγεμόνες της. Στη συνέχεια μετέβη στη Λειψία. Εκεί, το 1766, εκδίδει το περίφημο βιβλίο του «Λογική εκ παλαιών τε και νεωτέρων συνερανισθείσα», τιμάται από τον αυτόκράτορα Φρειδερίκο Β΄ και γνωρίζεται με τον μοιραίο για τον Ελληνισμό Ρώσο κόμη Θεόδωρο Ορλώφ. Με τη γνωριμία αυτή ένα νέο κεφάλαιο ανοίγει στη ζωή του, το οποίο συνδέεται με τη Ρωσία.

Πηγή : <http://www.antibaro.gr/>